

Тања С. Бркљач¹

*Висока школа струковних студија
за образовање васпитача у Кикинди*

Србислава В. Павлов

*Висока школа струковних студија
за образовање васпитача у Кикинди*

ЕМИ ПИКЛЕР – ЖИВОТ И РАД

Сажетак: У фокусу рада су принципи и методи Еми Пиклер, са освртом на њен живот и рад. Еми Пиклер је мађарска лекарка-педијатар која је осмислила и заговарала иновативне принципе и практичне методе неге и васпитања деце најранијег узраста, чиме је значајно унапредила дотадашња знања о њиховом развоју. Средишња одредница Пиклер приступа је неометано и стваралачко кретање новорођенчета, ослобођено наметања и интервенисања родитеља, односно примарне одрасле особе, формирање и развијање индивидуалног идентитета детета и афирмација везаности детета са примарном одраслом особом. Специфичне практичне методе Еми Пиклер подразумевају примарну негу, слободу кретања и поштовање самоуверености и компетентности детета. Пиклер је развила уверење да дететово искуство компетентности зависи од самостално инициране активности и промена проистеклих из реакција које подразумевају мускулатурне сензације. Свакодневно искуство је, заправо, оно што у детету слаби или јача веру у сопствене капацитете – сваки акт телесне неге, кретања или другог начина истраживања околине развија дететов доживљај себе као компетентног бића.

Кључне речи: Еми Пиклер, приступ, практичне методе, деца најранијег узраста

¹ tanjabrkljac@gmail.com

Увод

Двадесети век је, по Елен Кеј, требало да буде век детета. Данас, у 21. веку, ако се осврнемо на прошлост, можемо сагледати више педагошких покрета и праваца на челу са педагошким ентузијастима и оптимистима који су тежили да то заиста и буде тако. Једна од њих била је и Еми Пиклер (Emmi Pikler).

Еми Пиклер рођена је као Емили Мадлен Рајх (Emilie Madleine Reich) у Бечу, 9. јануара 1902. године, а умрла је у Будимпешти 6. јуна 1984. године. Била је лекарка-педијатар која је увела нове теорије у васпитање и образовање деце најранијег узраста и спроводила их у пракси у сиротишту које је водила (*Emmi Pikler*; n.d.). Са својим сарадницима обогатила је наше знање о развојним капацитетима деце посматрањем развоја крупне моторике бебе у контексту неспутане иницијативе и дала нову перспективу из које се дају сагледати непознате способности с којима се рађамо (Tardos, 2010). Њен приступ проучавању и методе рада са децом пружају нову парадигму неге и васпитања новорођенчета у 21. веку.

Живот Еми Пиклер

Еми Пиклер дипломирала је на медицинском универзитету у Бечу двадесетих година прошлог века, у доба кад је Беч био колевка реформистичких идеја. По рођењу њиховог првог детета, са супругом је годину дана живела у Трсту, где је он радио као наставник математике и примењивао реформистичке педагошке принципе (Tardos, 2010). Време проведено на плажи са дететом користила је за посматрање других родитеља мале деце који су учили своју децу да седе, стоје и ходају пре но што су била у стању да то самостално чине. Видевши то, поставила је питање: Да ли ово детету шаље поруку да оно што ради није довољно добро и да би требало да ради нешто за шта још није способно? Еми Пиклер овај гест одраслих схватала је као знак неповерења према дететовој природној способности да сâмо управља својим моторичким развојем. У њено доба, бебе су обично посматране и третиране као објекти. Сматрало се, као што је често и данас случај, да је посао одраслих да дете науче да седи и хода. Пиклер се снажно противила оваквом ставу и сваку бебу сматрала је јединственом индивидуом способном да управља сопственим моторичким развојем и, штавише, немерљиво квалификованијом за то од било које одрасле особе (Swain, 2011).

Када се 1932. године с породицом преселила у Будимпешту, Еми Пиклер покренула је приватну лекарску праксу будући да због јеврејског порекла није могла добити посао у државној служби. Она и чланови њене породице преживели су Други светски рат захваљујући пацијентима који су их скривали. Деца из скоро стотину породица о којима се старала била су ређе болесна, готово никад од тежих болести. Ипак, иако је била педијатар, више је била заинтересована за промовисање здравог физичког и психичког развоја него за превенцију или лечење болести. Према њеној визији, здраво новорођенче било је активно, компетентно и спокојно дете које живи у миру са самим собом и својим окружењем (Tardos, 2010).

Као породични педијатар потпуно посвећен врло малом детету, помагала је родитељима и усмеравала их на дотад незабележен, интиман начин, посећујући их свакодневно током првих десет дана по рођењу детета, а потом једном недељно током првих неколико месеци дететовог живота. Била је проницљив феноменолошки посматрач и стрпљив и марљив истраживач и као таква своја посматрања претворила је у праксу коју је непрекидно унапређивала. Због свега овога, мађарска влада позвала ју је да отвори сиротиште за децу стару до три године чије су мајке умрле на порођају или од туберкулозе (Weber, 2003). Године 1946, Еми Пиклер покренула је отварање дома за сирочад у Будимпешти у једној напуштеној кући. Кућа није затварана од тада и временом је постала позната под називом Лоци (Lóczy), по улици у којој се налазила, а од 1986. године званично носи назив Пиклер институт (Tardos, 2010).

Пиклер приступ – методе неге и васпитања деце најранијег узраста

Познаваоци живота и рада Еми Пиклер сматрају да је полазна тачка у раду Еми Пиклер било њено запажање да интензитет подучавања новорођенчади с временом расте, те да су одрасли ти који одлучују шта беба мора да зна и када и како треба нешто да уради. Време проведено с малим дететом све се више претвара у задатак „обучавања“ детета и све се мање пажње поклања иницијативи самог детета. Пиклер је приметила да се овакве иницијативе временом проређују ако нису препознате, те да дете напослетку постаје потпуно зависно од одраслих, чак и у процесу развоја моторичких вештина, губећи способност

ослањања на сопствене снаге. На основу својих посматрања и сазнања, Пиклер је развила уверење да дететово искуство компетентности зависи од самостално инициране активности и промена проистеклих из реакција које подразумевају мускулатурне сензације (Weber, 2003). Свакодневно искуство детета је управо оно што слаби или јача веру у сопствене капацитете – сваки чин телесне неге, али и игре или другог начина истраживања околине изграђује осећај детета према себи као компетентном бићу. Основни елементи компетентног понашања, за Пиклерову, јесу самоиницијација радње, независност извођења радње и ефикасност радње, при чему се остваривање контакта са другима сматра примарним (Weber, 2010).

О свом приступу, Еми Пиклер је рекла: „Моторички развој новорођенчета никада се не подстиче постављањем детета у положај напреднији од оног који је оно способно да самостално заузме полазећи из основног положаја (лежање на леђима) ... Принципијелно се уздржавамо од подучавања вештинама и активностима које ће се у одговарајућим околностима развити кроз личну иницијативу и самосталну активност детета.“ (Pikler, 1971: 91; према: Gonzalez-Mena, 2004: 28). У контексту бриге за најмлађе у центрима за старање о деци, билингвална мађарско-немачко радна група Пиклер Чајлдер на конференцији одржаној у Будимпешти у новембру 2014. године објавила је Конвенцију о правима деце у установама заштите, по угледу на Конвенцију Уједињених нација о правима детета, где се као прво наводи право детета да буде прихваћено као особа и да се према њему односи с разумевањем, тактично и промишљено. Деца имају право да буду заштићена од макар и најмањег израза отворене или прикривене агресије, било вербалне или физичке (Tardos, & Pichler-Bogner, 2014; према Gutknecht, & Vader, 2021).

Специфичне практичне методе које је осмислила Еми Пиклер подразумевају примарну негу, слободу кретања и поштовање самоуверености и компетентности детета. Примарна нега може се дефинисати као рад у окружењу у ком је сваки члан тима концентрисан на омогућавање и подстицање развијања блиских односа између поједине деце и индивидуалних неговатеља (Elfer, Goldschmied, & Selleck, 2003; према: Christie, 2010). Сваки неговатељ одговоран је за успостављање и одржавање блиских реципрочних односа с малом групом деце и њиховим породицама. Слобода кретања може се дефинисати као концепт да се беба никад не поставља у положај у који

не би могла доспети самостално или самостално из њега прећи у неки други (Gerber, 2002; према: Christie, 2010). Овакав концепт подразумева уклањање свих справа које ограничавају кретање попут љуљашки, високих столица или њихалица из дететовог окружења. Слобода кретања такође подразумева моторички развој који се одвија без помоћи одраслих. На пример, бебе се увек постављају на леђа до тренутка када постану способне да се саме окрећу. Не постављају се у седећи или стојећи положај. За децу коју је под старање узимала др Еми Пиклер, није било подизања у стојећи положај, није било држања за руке и помагање детету да хода, нису коришћене ходалице, скакалице нити столице за бебе. Уместо свега наведеног, др Пиклер допуштала је сваком детету да заузме вертикалне положаје седења и стајања искључиво захваљујући сопственим напорима и у своје време. Др Еми Пиклер овај процес описала је у својој књизи „Lass Mir Zeit“ („Дај ми времена“). Ана Тардош, кћерка Еми Пиклер која је данас директорка Института Пиклер, такође истиче да нема потребе за журбом јер ћемо целог живота бити усправни (Swain, 2011). Поштовање самоуверености и компетентности подразумева да се бебе сматрају равноправним људским бићима, способним за решавање проблема и доношење одлука. Ако дете посматрамо као способну индивидуу, пружамо му време и простор који су му потребни и верујемо да ће се оно развијати и истраживати своје окружење без непотребног интервенисања (Christie, 2010). Бебама се никад не дају играчке у руке – играчке се постављају око бебе, а детету се пружа слобода да се преврће и пузи и само посеже за играчком која му привуче пажњу. Идеја која стоји иза овог правила јесте да интересовање за свет који га окружује код детета интегрише рефлексе. То интересовање сматра се споном између постојања у сопственом телу и постојања у свету (Swain, 2011).

Пиклер је способност бебе да самостално иницира покрет сматрала резултатом сигурности коју пружа однос с примарном одраслом особом. Потребне и осећања мајки и њихов однос са дететом сматрани су веома значајним јер се само из нежног и присног односа може развити здраво, самостално иницирано кретање. Активности попут храњења, облачења и купања сматрани су приликама за изградњу овог односа. Дете се не посматра као објекат који захтева делање – на пример, храњење, већ пре као способно људско биће и као такво оно се позива да у храњењу учествује на нивоу на ком оно то може, при чему се храњење посматра као заједничка активност. Задатак је одрасле

особе да учини да се дете осети добродошло, да тумачи сигнале које му дете шаље и узима у обзир дететове индивидуалне изборе. Одгајана на овакав начин, деца постају изузетно способна да се сама старају о себи у врло раном узрасту. Ипак, циљ није подстицање независности, него дељење радости детета које развија самосталност. Дете не треба хвалити, него му дати до знања да је његово постигнуће, или пак потешкоћа, примећено. Интимност коју дете доживи током времена проведеног с родитељем или неговатељем испуњава дете и оно је задовољно и срећно и радо ће се и само кретати и играти. Пиклер је ове методе испробала прво са својим дететом, а потом их је користила и даље развијала у својој приватној пракси као педијатар током десет година које су претходиле отварању Лоци сиротишта, 1946. године, којим је управљала наредних 39 година (Swain, n.d.).

Основни принципи приступа Еми Пиклер су пуна пажња; без журбе; изградња поверења и односа; „са“ а не „за“; никада не стављати бебу у положај који сама не може заузети; дозволити беби време за игру без прекидања и бебе нам непрестано шаљу сигнале – реагујмо на њих с поштовањем (*Emmi Pikler's Guiding Principles*, 2018).

При разради основних принципа Пиклер приступа треба истаћи да пуна пажња представља пуну концентрацију приликом активности неговања детета (храћење, мењање пелена, додиривање и посматрање детета) која је неопходна будући да дете нашу стопроцентну пажњу захтева управо због тога што му је потребна и само тако можемо показати поштовање и љубав према детету и само ће тако дете научити да може да рачуна на нас. Принцип без журбе имплицира да, будући да мозак бебе апсорбује све што дете окружује – звуке, боје, облике, нијансе, значења, обрасце и још много тога другог, деца су често претерано стимулирана нашим модерним, одраслим животима зависним од технологије и почињу да осећају фрустрације. Још 1930-их, кад је развијала свој приступ, др Еми Пиклер приметила је да бебе напредују боље, срећније су и мање плачу када је њихово окружење мирно а неговатељ смирен, прибран и према њима се односи с поштовањем. Иако се данас верује да је децу неопходно стимулирати како би се потпомогао њихов развој, др Пиклер каже управо супротно – да треба избегавати стимулативне играчке и пустити да дететов развој тече полако и уједначено. Саветује избегавање хаотичних покрета, журбе приликом старања о беби, гласних звукова током првих 3-6 месеци, играчака јарких боја које производе електронске звукове

и покрете, телевизијског и других екрана што је дуже могуће, будући да све ове ствари претерано стимулишу децу и онемогућавају им да се фокусирају на оно што она сама сматрају важним (*ibidem*).

Родитељи и неговатељи морају да нађу времена да мењање пелена, храњење, купање и облачење теку без журбе и у пријатној атмосфери, што је довело до принципа изградња поверења и односа током тренутака у којима се беба негује. То би требало да буде квалитетно проведено време у ком је беба активан партнер. Уколико родитељ или неговатељ претпоставља да је дете компетентно и укључи га у негу и дозволи му да, колико је то могуће, самостално решава проблеме, уколико се детету да довољно простора и његов развој се не пожурује, то детету шаље поруку да родитељ или неговатељ верује да дете све ради најбоље што може и дете ће стећи поверење да одрасла особа чини оно што је у дететовом најбољем интересу. Принцип „*са*“ а не „*за*“ проистиче из става др Пиклер да су бебе активни учесници а не пасивни примаоци неге, те је подстицала неговатеље да прихвате кооперативан приступ у свим својим интеракцијама с децом. Говорила је да је важна компонента у овоме непрестано говорење бебама како би оне знале шта следи и како би им се дала прилика да помогну. Такође, од неговатеља се захтева стрпљење како би се осигурало да ће беба имати времена да реагује. Испрва ће ово захтевати више времена и енергије, али ако се овакав, реактивни приступ примењује свакодневно, дете ће навићи да је активан партнер у свакодневним активностима и узимаће у њима све више учешћа (*ibidem*).

Никада не стављати бебу у положај који сама не може заузети – када учи да лежи на стомаку, окреће се, седи, стоји или хода, беба не учи само покрете, она учи и како да научи да то ради. Беба учи да нешто самостално ради, учи да експериментише и превазилази потешкоће. Учи да искуси радост и задовољство успеха који произлази из стрпљења и упорности. Уколико одрасли непрестано дете постављају у положај за који они сматрају да је детету удобан, дете не учи ништа, напетост је и наноси му се више штете него користи. Уколико се дете поставља у положај у који само не би могло доћи (у њихалицу, љуљашку, ходалицу, на пример) и из ког не може само да изађе, суштински, оно је „у замци“ и више није слободно у свом кретању. Еми Пиклер противила се употреби оваквих помагала и тврдила да су она створена зарад олакшавања одраслима а не у најбољем интересу детета. Дозволити беби време за игру без прекидања – у игри коју не прекидају одрасли дете

стиче искуство независности и овладава својим окружењем, а ту леже и први почеци самопоштовања и изградње самоуверености. Приступ Еми Пиклер каже да родитељи не треба да забављају бебе будући да су, уколико им се обезбеде нега и одговарајуће окружење и слобода да истражују, бебе итекако способне да се забављају саме. Принцип бебе нам непрестано шаљу сигнале, реагујмо на њих с поштовањем наводи на то да неговатељи морају бити респонсивнији и имати више поштовања за дететове физичке и вербалне сигнале како би осигурали развој културе међусобног поштовања. Кад неговатељи игноришу експлицитне поруке које им деца шаљу то повећава вероватноћу да ће она игнорисати поруке и захтеве које ће њима неговатељи упућивати касније у животу (*ibidem*).

Основно питање којим се водила др Еми Пиклер било је: Како да најмлађима усадимо компетентност? Један од могућих одговора на ово питање је – разматрајући капацитете детета старог недељу дана и његове природне способности које се развијају овако рано, како их дете користи и како се даље развијају. Традиционални метод посматрања детета анализира како дете реагује на захтеве посматрача, а не шта би дете могло да уради спонтано и самостално. Међутим, Еми Пиклер је уочила да се дете грчи или опушта на додир одрасле особе и почиње да испољава позитивну или негативну реакцију на контакт с одраслом особом након свега неколико дана, у зависности од додира и чак приступа одрасле особе. Уколико примећујемо иницијативу детета и на њу реагујемо, дете ће показивати све више иницијативе. Пиклер је увидела да дететово задовољство и жеља да иницира остају непромењени током целог периода новорођенчета. Ове опсервације, које су довеле и до развоја формалног програма коришћеног у Лоцију, развиле су се из два основна принципа:

1. Одговарајуће физичко окружење које пружа простор за претвртање, окретање и пузање и нуди одговарајуће предмете за манипулисање;
2. Одговарајући став одрасле особе. Помагање и подучавање није дозвољено, будући да и једно и друго дете лишава независног постигнућа. Дететова свакодневица нуди стално нове прилике да учи како се учи, да експериментише и превазилази препреке и проблеме сопственим стрпљивим напорима. Еми Пиклер била је уверена да ова рана искуства утичу на цео живот (Weber, 2003).

Моторички развој здравог детета део је његовог општег развоја. Дешава се паралелно с квалитативним променама у целокупном дететовом животу и представља предуслов неометаног психолошког и соматског развоја (Pikler, 1968).

У условима обезбеђеним у Пиклер институту, континуирано се осигурава моторичка активност деце током читавог периода моторичког развоја. Пиклер (1972) истиче да су управо моторичке и друге кинестетичке активности које дете самоиницијативно обавља најважније за развој менталних функција. Због чињенице да су деца самосталнија и да им је самим тим мање потребна помоћ одраслих, ток моторичког развоја позитивно утиче на успостављање и одржавање мирних и уравнотежених односа на релацији дете – одрасли.

Истраживање моторног развоја деце које је спровела Еми Пиклер (Pikler, & Tardos, 1968; Pikler 1971; 1973; према: Gonzalez-Mena, 2004) указује колико успешно деца могу да се развијају својим темпом. Наиме, резултати истраживања имплицирали су циљ који је Еми Пиклер поставила – развој деце независан од подучавања одраслих и њихове помоћи. На тај начин деца уче од првих дана да су способни појединци, и њихова вера у сопствене могућности доноси жељену промену. Постиже се ефекат супротан оном који имамо кад одрасли „помажу“ малом детету тако што га постављају да седи, придржавају док хода, или га стављају у друге положаје у које дете не би доспело само јер још увек није за то довољно развијено.

Када развој детета тече природно и неометано, без интервенција одраслих, повећава се физичка безбедност детета и развој вештина је изузетан (Gonzalez-Mena, 2004).

Игра је израз ангажовања ега у свету. На самом почетку, управо је перцепција оно што заокупља пажњу детета. Сваки наредни корак у развоју игре на све потпунији начин илуструје дететово душевно-духовно учешће у физичком свету који га окружује. Током прва два-три месеца након рођења, дететова фасцинација околином је неисцрпна уколико се ниво стимулације на одговарајући начин подудара с његовом способношћу да преради своја искуства. Лична иницијатива коју дете предузима доказ је да је ово улазак у телесну активност. Дете се развија у слободи (Weber, 2010). У тромесечној студији коју су у установи Пиклер-Лоци спровели аутори Сагастуи, Херан и Ангуера (Sagastui, Herrán, & Anguera, 2020), систематски су опсервирана два искусна Пиклер васпитача који су пратили децу током периода слободне игре.

Истраживачи наводе да се на први поглед чинило да је интервенисање васпитача, у периодима док се деца играју, минимално. Стицао се утисак да је дечја аутономна активност у врло малој мери организована од стране одраслих који у простор за игру улазе да би склонили одређене предмете или деца донели нове играчке, не следећи притом било какав претходно успостављен редослед. Истраживачи закључују да све што васпитачи раде, као и начин на који то раде, у основи има за циљ да промовише дечју аутономију, компетентност и продубљивање односа међу њима док се слободно играју. Налази ове студије показују да васпитачи реагују систематски, те да свака инструментална радња има посебну вредност, те истраживачи закључују да васпитачи, без обзира на степен интервенисања, који зависи од детета, првенствено пружају подршку аутономији детета и јачају дечју самоувереност.

Да би у првој години живота достигло оптималан обим и облике сензомоторног развоја, новорођенче би требало да буде у позитивном емотивном стању, те да му се да време и простор за слободно кретање и истраживање како би следило сопствена интересовања, само бирало чиме ће се од онога што га окружује играти, те да своје играчке губи како би их изнова пронашло. Клинички утисак је да оваква искуства могу подстаћи когнитивни развој здраве новорођенчади, и, поврх тога, смањити ризик за психопатологију, укључујући поремећај пажње (Tardos, 2010). Препознавање и разумевање дететових духовних и физичких корака и потреба, даје нам могућност да на њих реагујемо и да дете на најоптималнији начин подржимо на путу развоја (Weber, 2010).

Ширење идеја Еми Пиклер

Институт Пиклер отворен је с циљем да се филозофија др Еми Пиклер развије у истраживачки и центар за обуку будућих неговатеља. Утисци које износи Џенет Гонзалез-Мена (Gonzalez-Mena, 2004) о посети Институту Пиклер у Будимпешти најбоље илуструју бенефите које доноси Пиклер приступ: „Као резултат потпуне слободе да се крећу и простора да у њему то чине, деца у Институту Пиклер су радознали, заинтересовани и компетентни истраживачи. Нисам видела бесциљно лутање, нити децу празних погледа која се досађују. Нисам видела ни децу која чекају да их одрасли забављају. Видела сам собе пуне деце која мисле својом главом, показују иницијативу и истовре-

мено испољавају сараднички дух. Ова деца су очигледно била независне индивидуе које бирају да сарађују, уместо да пасивно следе правила или ауторитет, али уз испољавање духа истинске сарадње. Напустила сам Будимпешту размишљајући о импликацијама онога што сам видела на негу о деци у Сједињеним Државама и широм света. Несумњиво, Институт Пиклер је модел који показује предности добро обученог особља које функционише на практичном нивоу заснованом на утврђеним принципима.“ (Gonzalez-Mena, 2004: 28).

Деца која данас живе у Институту Пиклер у Будимпешти су у највећем броју случајева социјално угрожена деца чији родитељи не желе или не могу да се старају о њима. Нека су деца напуштена, а нека су смештена у Институт због случајева злоупотребе алкохола и дроге или менталних обољења у породици. Ипак, без обзира на разлог њиховог доласка, сви уживају бенефите институције створене да од њих начини независне индивидуе и добре чланове групе који ће бити у стању да једног дана напусте Институт и добро функционишу у породичном окружењу. Мађарска научница Маргит Хирш и њен тим проучавали су тридесеторо деце узраста од три до девет година која су најранији период живота провела у Институту Пиклер а потом су враћена својим породицама. Ниједно дете није показивало знаке хоспитализације који су врло чести код деце која најранији период живота проведу у институционализованом окружењу. Нису показивала емотивне поремећаје нити оштећења когнитивних функција и били су способни да стварају блиске везе (Pikler, 1979a, 1979b; према: Gonzalez-Mena, 2004). Светска здравствена организација дошла је до сличних налаза, конкретно, да ниједна одрасла особа која је проучавана није показивала значајне поремећаје личности типичне за особе које су детињство провеле у социјалној установи. Међу 100 учесника студије, ниједан није одбијао да ради, није имао кривични досије нити је осуђиван за скиталаштво (David, & Appell, 1973, 1996, 2001; према: Gonzalez-Mena, 2004).

Научни приступ др Еми Пиклер резултирао је не само тиме што је мноштво деце добило бољу негу од просечног новорођенчета, него је изнедрио и мноштво неговатеља високообучених за рад с децом, следбеника овог приступа и публикација које су надаље утицале на специјалисте из области неге детета да наставе да промовишу и примењују идеје Еми Пиклер широм света. Њен најпознатији сарадник била је Магда Гербер која је идеје Еми Пиклер пренела у своју

домовину, Сједињене Америчке Државе и у Лос Анђелесу основала RIE (Resources for Infant Educators), непрофитну организацију за побољшање квалитета неге новорођенчета која окупља чланове из целог света, а научни и консултативни рад др Еми Пиклер наставила је и њена ћерка, дечји психолог, Ана Тардош, актуелна директорка Института Пиклер. Данас се рад Еми Пиклер у многим земљама сматра доказом да је могуће радити с децом на висококвалитетан и емоционално пажљив начин и омогућити здрав развој, чак и у институционализованом окружењу дома за незбринуту децу. У Институту Пиклер-Лоци данас су у понуди седмодневне обуке за професионалце и родитеље из целог света на неколико језика (мађарском, немачком, француском, енглеском, шпанском и италијанском). Поред тога, овај институт сада је седиште три групе за негу деце и неколико група у којима су родитељи с децом. Постоје Пиклер друштва у Немачкој, Аустрији, Швајцарској, Холандији, Уједињеном Краљевству, Француској, Шпанији, САД и другим земљама. Бројни филмови о Пиклер приступу у раду с малом децом приказују прецизну анализу Ане Тардош, али и велика очекивања која овај приступ поставља пред професионалце. Ови филмови представљају вредан ресурс, будући да стручна нарација која прати видео-запис представља неизмеран потенцијал за обучавање пружајући увид у перципирање сигнала деце и реакција (или пак одсуства реакција) од васпитача. Посебно добар пример за ово је документарни филм „Беба и одрасла особа током купања“ (“*Infant and adult during the bath*”) (Tardos, & Appell, 2002a; према: Gutknecht, & Vader, 2021). Буси и Хил (Bussey & Hill, 2017; према: Gutknecht, & Vader, 2021) наводе бројне ауторе који су се практично и теоријски бавили ширењем идеја Еми Пиклер. Примера ради, Моника Али, дечји физиотерапеут и председница Берлинског Пиклер друштва објављивала је дела о раду с децом с потешкоћама, док је физиотерапеут и Пиклер-Хенгстенберг едукатор Уте Струб развила свој игровно-педагошки концепт Страндгут Концепт 1 управо на основу принципа слободне игре Еми Пиклер и Елфрид Хенгстенберг, специјалисте за покрет. Уте Струб је осмислила и развила Пиклер играоницу за децу јасленог узраста и њихове родитеље, данас популарну у земљама немачког говорног подручја. Џанет Гонзалез-Мена и Дајен Видмејер Ајер написале су књигу о курикулумима за децу млађег јасленог и јасленог узраста и педагогију у којима се експлицитно позивају на принципе које су развиле Пиклерова и Герберова. Такође, Елса Кахин и Ана Тардош

су објавиле књигу *In Loving Hands* у којој пружају детаљан увид у принципе рада Еми Пиклер, посебно у институционалном контексту, као и о интернационалним дoметима Пиклер приступа. У Аустралији и Новом Зеланду Пиклер приступ васпитању деце најранијег узраста је веома заступљен захваљујући др Кетрин Буси и Дити Хил. Наиме, RIE курсеви - курсеви за побољшање квалитета неге о новорођенчету одржавају се на Новом Зеланду од 2009. године, а у Аустралији од 2014. а Пиклер обуке нуде се у Аустралији од 2017. Ове ауторке објавиле су студију о центрима за негу деце и тренуцима рутинске неге као интегралног дела курикулума, закључујући да је кључни аспект неге још увек ретко када препознат као независна област образовања. Такође, навеле су недостатак образовног система у виду активности рутинске неге као педагошке активности (ibid. 2016; према: Gutknecht, & Bader, 2021). На основу емотивне везе коју остварују с децом, едукатори обучени у оквиру Пиклер приступа практикују одређене облике самосталног и паралелног говора који је врло пажљиво прилагођен децем фокусу пажње. Уз то, бројне стратегије попут гестовне подршке и прозодијских помагала помажу развоју разумевања говора код детета. Истраживачи усвајања језика сматрају их посебно ефикасним, поготово током најранијег детињства. У комбинацији са дијалогом покретом и додиром, едукатори добијају изузетно висок степен респонсивности од деце, што игра значајну улогу у њиховом социо-емоционалном, когнитивном и лингвистичком развоју (Gutknecht, 2010, 2015; према: Gutknecht, & Bader, 2021).

Закључак

Можда и најзначајнији допринос Еми Пиклер децјој психологији и нези и васпитању деце најранијег узраста јесте то што је дете посматрала као активну и компетентну особу која, према речима Ане Тардош (Tardos, 2010) живи у миру са самим собом и са својим окружењем. Централна премиса њеног приступа јесте да се сваком новорођенчету дозволи да се креће слободно и неспутано, без наметања родитељске агенде, попут подизања четворомесечне бебе у стојећи положај. Поред тога што је добар за бебу која постиже нешто и осећа понос јер остварује резултате самосталним напором, верује се да је овај приступ добар и за родитеље јер их учи да поштују и цене дететову потребу за аутономијом (Zeanah, 2010).

Заслуга је Еми Пиклер што се поштовање бебе и детета јасног узраста захтева у институционализованом окружењу. Поврх тога, чланови светске Пиклер заједнице баве се опсежним истраживањима како би у потпуности разјаснили како се поштовање може исказати кроз свакодневне радње и респонсивне сусрете у оквиру неговања и играња, и како овакав приступ може резултирати добрим развојем детета. Наводе да је добар развој могуће постићи само уз помоћ педагогије која се фокусира на дете и сигнале које оно шаље, уз неопходну подршку професионалцима изложеним стресу и напорима, и стално трагање за могућностима ослобађања од стреса како деце тако и њихових васпитача. Различите форме дијалога током неге и игре у најранијем детињству представљени су на различите начине и поткрепљени истраживањем, а испитане су и могућности развоја специјализованог курикулума за рад с децом најранијих узраста. У будућности, уз укључивање стручњака из различитих научних области, може се доћи до конкретизације позиције Пиклер приступа у оквиру савременог контекста, те чвршћег и јаснијег позиционирања у пољу истраживања (Gutknecht, & Bader, 2021).

На нашим просторима дело Еми Пиклер релативно је непознато, и овај рад написан је управо са жељом да се оно приближи васпитачима, педагозима и родитељима и отвори нове видике у области неге и васпитања најмлађих.

Литература

- Christie, T. (2010). *Practicing with Respect: What does that mean for teachers working with infants?* (Master thesis). Victoria University of Wellington Faculty of Education. Преузето 23. марта 2021. са <https://pikler.org/wp-content/uploads/2017/07/youngchildren92004.pdf>.
- Emmi Pikler (n.d.). Преузето 21. марта 2021. са https://en.wikipedia.org/wiki/Emmi_Pikler.
- Emmi Pikler's Guiding Principles. (2018). Преузето 27. марта 2021. са <https://www.thelearning.space.co.nz/philosophy/>.
- Gonzalez-Mena, J. (2004). What Can an Orphanage Teach Us? Lessons from Budapest. *Young Children, Vol. 59, No. 5, pp. 26 – 30*.
- Gutknecht, D. & Bader, C. (2021). *The Pikler Approach to Infant and Toddler Education and Care*. In: D. Gutknecht (Ed.), *Aspects U3 – Study Texts Network QuiCC, 1, 2021*. Available from: <https://www.eh-freiburg.de/network-quicc#aspects-u3> (<https://www.eh-freiburg.de/wp-content/>

- uploads/2021/09/Aspects-U3-Study-Texts-Gutknecht-Bader-Pikler-Approach-1-2021.pdf). Преузето: 3. новембра 2021.
- Pikler, E. (1968). Some Contributions to the Study of the Gross Motor Development of Children. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 113:1, pp. 27–39. DOI: 10.1080/00221325.1968.10533806 Преузето 15. маја 2021. са <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00221325.1968.10533806>.
- Pikler, E. (1972). Data on Gross Motor Development of the Infant. *Early Child Development and Care*, Vol. 3, pp. 297–310. Преузето 17. маја 2021. са: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0300443720010303>.
- Sagastui, J., Herrán, E., Anguera Teresa, M. (2020). *A Systematic Observation of Early Childhood Educators Accompanying Young Children's Free Play at Emmi Pikler Nursery School: Instrumental Behaviors and Their Relational Value*. Published online 2020 Jul 24. doi: [10.3389/fpsyg.2020.01731](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01731). Преузето: 3. новембра 2021.
- Swain, J. (2011). *Pikler, Point and Periphery*. Gateways, A Newsletter of the Waldorf Early Childhood Association of North America. Issue 60, Spring-Summer 2011. Преузето 18. марта 2021. са https://www.waldorflibrary.org/images/stories/Journal_Articles/GW60_issue.pdf.
- Swain, J. (n.d.). *Pikler's Trust in the Wise Infant*. Преузето 18. марта 2021. са <https://www.waldorftoday.com/2011/07/698/>.
- Tardos, A. (2010). *The Researching Infant*. The Signal, Newsletter of the World Association for Infant Mental Health. Vol. 18, No 3-4, July-December, 2010. Преузето 20. марта 2021. са http://pikler-hengstenberg.at/wp-content/uploads/2015/06/WAIMH_Signal3-4_2010.pdf.
- Weber, S. (2003). *The Lives and Work of Emmi Pikler and Magda Gerber*. Waldorflibrary.org. Преузето 23. марта 2021. са http://www.waldorflibrary.org/images/stories/Journal_Articles/GW44piklgerber.pdf.
- Weber, S. (2010). *The Work of Emmi Pikler*. In *Research Bulletin · Autumn/Winter 2010 · Volume 15 · #2*. Преузето 23. марта 2021. са <https://fdocuments.in/document/the-work-of-emmi-pikler.html>.
- Zeanah, H. C. (2010). *The Pikler Institute and the Pikler-Loczy Method*. The Signal, Newsletter of the World Association for Infant Mental Health. Vol. 18, No 3-4, July-December, 2010. Преузето са 27. марта 2021. http://pikler-hengstenberg.at/wp-content/uploads/2015/06/WAIMH_Signal3-4_2010.pdf.

EMMI PIKLER – LIFE AND WORK

Summary: *The article focuses on the principles and methods invented by Emmi Pikler and offers an overview of her life and work. Emmi Pikler was a Hungarian paediatrician who designed and promoted innovative principles and practical methods of caring for and upbringing of new-borns, thus significantly improving knowledge on their development. The central premise of the Pikler approach is the unimpeded and creative movement of the new-born, free from the requests and intervention of the parent or the primary adult, the formation and development of the child's individual identity and the promotion of the child's attachment to their primary adult. Emmi Piklers' specific practical methods include primary care, freedom of movement and the respect for self-confidence and competence of the child. Pikler developed the belief that the child's experience of competence depends on their self-initiated activity and the changes which result from the reactions including muscular sensations. The child's everyday experience is what weakens or strengthens the faith in one's own capacity – each act of physical care, movement or other ways of exploring the environment further improves the child's experience of themselves as competent beings.*

Key words: *Emmi Pikler, approach, practical methods, new-borns*